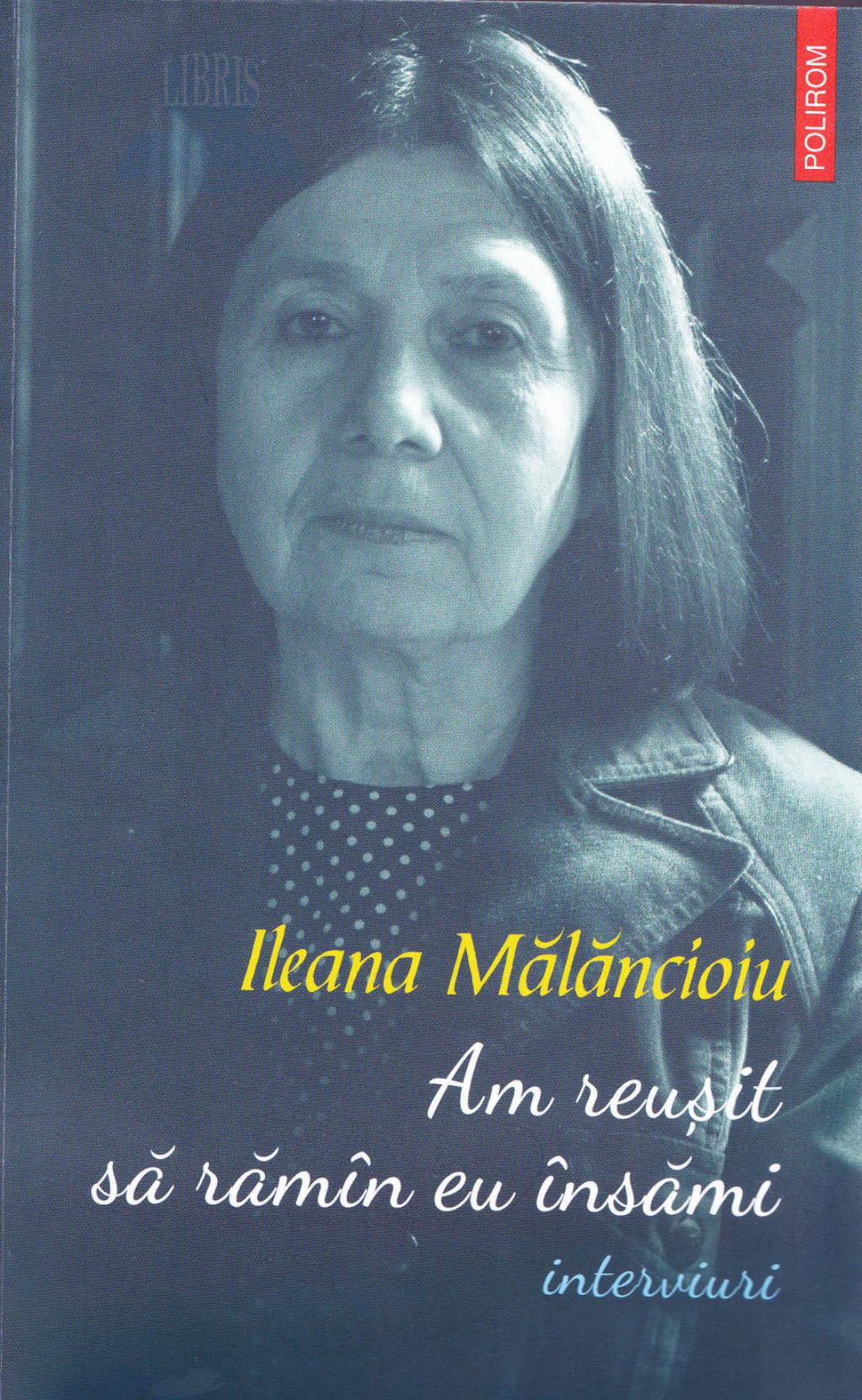

LIBRIS

POLIROM

A black and white portrait of Illeana Mălăncioiu, a woman with long, light-colored hair, looking slightly to her left with a neutral expression.

Illeana Mălăncioiu
Am reușit
să rămân eu însămi
interviuri

Ileana Mălăncioiu

Am reușit să rămân eu însămi

interviuri

1994-2016

Mentionez că am scris și publicat un singur interviu, pentru Revista "Tia", adăpostit de Tia Sandușescu și referent la jurnalul său. În ceea ce privește întâlnirile mele cu presa, nu am întâlnit probleme de ordin profesional; textul a fost sans din pagina în corecțuri. După evenimentele din decembrie, distinsă ziaristă și prozatoră m'a onorat reluatu-l în același solidat, care ne-a vremea (aceea era) al Opoziției.

Econu pe care l-a avut volumul "Urcarea mentală (publică)" în 1985 la Editura Altărimea și care, din liberă tezelă (recerșă), ca interdicție de a fi comentată) a trecut ca după 1989 să se scrie despre mine mai mult decât înainte și să mă se créeze adese interviuri la posturile de radio și televiziune, atât în țară, cât și în străinătate; cu prilejul participării la festivaluri internaționale de poezie și la cotoarelor ori la evenimente consacrate României.

Mi-er în plăcut să pot zelau în această ordine cui putin cunosc dintre ele. Pe cel acordat lui Vartan Arachelian în 1990, pentru TVR, care a fost urmărit cu interes atât de publicul din nou, cât și de oamenii de cultură din vechimii săi românești, pe cel realizat de Mircea Iorgulescu pentru Europa Liberă, pe cele de la Radio Basarabia din Chișinău și în mod special pe cel din scrierile "Profesioniștii" al Eugeniei Vodă, care cred că a reușit să redescă imaginea mea, cea mai spălată.

POLIROM

2016

101	... În cărți să căutăm un împărțitor	(interviu realizat de Simona Chițan)
113	... Poiscesc – nu exercițiu de autoizolare	(interviu realizat de Cătălin Mărișoreanu)
125	... Duhul meu nu te poate să devină în ceea ce	(interviu realizat de Iulian Popescu)
128	... Poate să devină cineva, nu și cădincuș, nu și leal de moarte	(interviu realizat de Iulian Negru)
132	... În mijlocul unei crize, să nu rămână să trăiești	(interviu realizat de Petru Deac)
136	... Între criza cuvântului și criza instituțiilor culturale	
	(Con vorbire cu Gabriela Adameșteanu)	9
141	Conversații cu Marta Petreu	21
145	Cît ești încă viu, nu poți accepta gîndul că totul s-a terminat	
	(Interviu realizat de Victoria Milescu)	45
151	Îmi pot reedita prima carte fără să-mi fie rușine	
	(Interviu realizat de Daniel Cristea-Enache)	51
155	Din eșec în eșec am ajuns acolo unde trebuia	
	(Interviu realizat de Radu Doru Cosmin)	61
161	Un elogiu adus vieții, chiar din imperiul morții	
	(Interviu realizat de Lucia Ivănescu)	67
165	Con vorbiri cu Eva Iova	71
171	Numai El ne mai poate salva	
	(Interviu realizat de Laura Albulescu)	75
176	Antene pentru suferință și pentru moarte	
	(Interviu realizat de Simona Chițan)	85
181	Din nou despre crimă și moralitate	
	(Interviu realizat de Doinel Tronaru)	89

Am reușit să rămîn eu însămi (Interviu realizat de Simona Sora)	101
Poezia – un exercițiu de supraviețuire (Interviu realizat de Clara Mărgineanu)	113
Dumnezeu nu ne pune la nesfîrșit mîna în cap (Interviu realizat de Lucia Negoiță)	123
Poezia adevărată este, ca și credința, un fel de moarte a morții și de înviere a vieții (Interviu realizat de Irina Nechit)	145
Toate generațiile de poeți sînt generații pierdute (Interviu realizat de Eugen Dedov)	155
Con vorbiri la Barcelona cu Xavier Montoliu Pauli	163
Să nu mor înainte de a fi murit (Interviu realizat de Iulian Boldea)	177
Con vorbire cu Paul Gorban	191
Am început să citesc din Biblie de cum am învățat alfabetul (Interviu realizat de Iulian Talianu)	207
Ileana, trame di bellezza (Interviu realizat de Roberto Mussapi)	223
Date biobibliografice	229

Între criza cuvîntului și criza instituțiilor culturale

Con vorbire cu Gabriela Adameșteanu

Gabriela Adameșteanu: Ați scris publicistică politică chiar în paginile revistei 22, iar volumul *Crimă și moralitate* a fost apreciat de cititori și recent premiat. Din ce motiv ați cam renunțat la articoul politic în ultimul timp?

Ileana Mălăncioiu: Nu mă pricep deloc la politică și poate că tocmai de aceea nu m-am împiedicat în amănuntele care-i încurcă ades pe experții în domeniu și am simțit încă din seara zilei de 22 decembrie că *e ceva putred* în *Danemarca...* Ascultam cum erau chemați tinerii să apere ei Televiziunea, că armata nu face față, și m-am gîndit: cum adică, nu face față întreaga armată română (*care e cu noi*) și fac față copiii aceștia, care sînt puși să stea încă o dată cu pieptul gol în fața armelor? Sentimentul pe care l-am avut, de la început, că se moare degeaba m-a ajutat să trec fără a face ceva împotriva firii mele peste acele zile ale entuziasmului de prisos care cuprinsese lumea.

Am simțit nevoie să fac publicistică după dezlănțuirea de forțe a contramitingului organizat de Front în ianuarie 1990 și dupădezlănțuirile din timpul mineriadelor și al evenimentelor de la Tîrgu-Mureș și după altedezlănțuiriri

menite să repună totul în tiparele în care a fost. În ciuda oricăror măsuri de intimidare (poate chiar și datorită acestora), atunci presa însemna cu adevărat ceva. Fără aportul ei nu ar fi fost posibil să fie instaurată *fragila noastră democrație*, în care – cum, necum – pînă la urmă a trebuit să fie acceptat faptul că a trecut vremea partidului unic și a dictaturii. Din nefericire, nu a trecut și vremea limbii de lemn – în care se vorbește fără să se spună nimic și care duce la zădănicie orice dialog cu Puterea. Pe de altă parte, lumea s-a obișnuit și cu libertatea presei care i-a fost dată – aşa cum s-a obișnuit cu tot și cu toate – și nu mai impresionează pe nimeni faptul că în anumite ziare s-a scris, negru pe alb, că președintele nostru are mîinile pătate de sînge ori că a fost înfățișat după gratii.

Cu timpul spiritele s-au mai calmat și sîngele care a curs și după plecarea lui Ceaușescu ca și înainte de ea s-a mai uscat, dar – ca să folosim o altă replică shakespeareană – *toate balsamurile Arabiei nu pot să-l spele*.

G.A.: Ați lucrat la *Viața Românească*, la 22, la Litera. După traseul făcut de la o revistă literară la una social-politică și apoi la o editură, credeți că există o criză a culturii? În acești patru ani v-au apărut cărți, ați luat premii... Credeți că literatura română se află într-adevăr într-un impas?

I.M.: Criza prin care trece întreaga societate românească are la bază o profundă criză morală. Dacă în decembrie 1989 lucrurile ar fi fost curate, poate că am fi făcut eforturi supraomenești și am fi reușit să luăm totul, altfel, de la capăt. În contextul dat, nu se putea ca tocmai cultura să meargă înainte, *din victorie în victorie*, la fel ca în anii lumină.

Fără îndoială, intelectualii au avut vina lor pentru ce s-a petrecut în vremea dictaturii. Era deci normal ca un sentiment de vinovătie să provoace o criză a cuvîntului. N-a fost însă în ordine faptul că scriitorii au vorbit despre vina lor și tot despre vina lor au vorbit în fața milioanelor de telespectatori și militarii, și cizmarii, și cititorii, și turiștii, și bicicliștii, și teroriștii. Așa s-a ajuns să se strige „Moarte intelectualilor!” și să fie vînată o anumită parte a lor pe străzile Capitalei.

Criza cuvîntului, explicabilă în contextul dat, are și un aspect benefic. Altfel nu ar fi posibile trecerea spre altceva și renașterea spirituală. Din păcate, ea este dublată și de o criză a instituțiilor culturale, dirijată după vechile metode și transformată într-o nouă formă de cenzură.

Vrînd-nevrînd, am contribuit și noi la această criză. Atunci când revistele erau în pericolul de a fi desființate, am făcut eroarea de a susține schemele lor aşa cum erau. (Eu însămi am apărat în neștire *Viața Românească*, cu Got cu tot.)

În ce privește editurile, criza a dus la o situație paradoxală. De teama falimentului, s-au făcut eforturi foarte mari și s-a ajuns la o supraproducție de carte.

S-a vorbit mult despre faptul că tarabele ar fi pline de maculatură. Există, e drept, ca pe tot pămîntul, și o literatură de consum. Dar există și nenumărate cărți de mîna întîi pe care nu are cine le cumpăra.

Sub acest aspect, am intrat, neîndoelnic, în Europa. Când ajung într-o librărie, sănătatea de încurcată cum am fost când am mers prima oară la un FNAC și am văzut un pogon de cărți care m-ar fi interesat, dar eu nu aveam bani decât pentru una.

Faptul că în acești ani de criză mi-au apărut patru cărți și că două dintre ele au fost premiate m-a bucurat foarte mult. Mi-a dat însă și un sentiment de zădănicie. Fiindcă o apariție editorială nu mai are nici pe departe însemnatatea pe care o avea cînd erau cărți mai puține, însă lumea era mai interesată de cultură. Dar poate că are și acest sentiment de frustrare o parte bună. Poate că vom fi siliți să reinventăm acea poezie vie care să fie din nou așteptată, iar şansele literaturii noastre de a pătrunde în lume vor fi mai mari.

G.A. : În această criză a instituțiilor culturale ce rol considerați că a jucat Uniunea Scriitorilor?

I.M. : Poate ar fi exagerat să spun că Uniunea a jucat un rol negativ. Fiindcă, după evenimentele din decembrie, nu a mai jucat, de fapt, nici un rol.

Oricîte critici i s-au adus, înainte de 1989, societatea noastră profesională a fost instituția de care Puterea s-a temut cel mai mult. Pe cînd acum doarme pămîntul sub ea. Dar, spre uimirea mea, nimeni nu mai stă să se întrebe cum a ajuns ea să moară de moarte bună, tocmai după ce a fost preluată de un revoluționar purșînge și de intelectualii cu pretenții care l-au susținut.

Recent, am citit o notiță în *România liberă* în care Uniunii i se plîngea de milă că nu mai are fonduri nici pentru înmormîntarea scriitorilor și m-am gîndit că avem soarta pe care o merităm.

Cînd am încercat să salvăm ce mai era de salvat, înlocuitorul lui Mircea Dinescu a susținut cu tărie că Uniunea reprezintă o etapă depășită; că ar trebui transformată într-un sindicat care să apere drepturile materiale ale membrilor săi. Atunci mi se părea că acest lucru ar reprezenta prea

puțin. Acum cred că ar fi fost foarte bine dacă ar fi preluat-o cineva capabil să-și asume măcar programul unui sindicat. Fiindcă am ajuns să fim categoria socială cea mai săracă și în același timp cea mai jecmănătă. În timp ce veniturile lunare obținute din literatură se situează cu mult sub salariul minim, procentul reținerilor făcute din ele e mai mare decât în orice alt domeniu.

G.A.: În această situație, cine susține cultura română? Si cum? După ce a suportat dependența de o politică nefastă, putem vorbi de eliberarea ei?

I.M.: La ora actuală, cultura română nu este susținută în mod sistematic și dezinteresat (adică pentru ea însăși) de nimeni. Mai dă tovarășul Iliescu câte ceva pentru că un adept *neconditionat* al său care îl vizitează la Cotroceni; mai dă Ministerul de Externe câte ceva pentru ca imaginea peste hotare a României să fie convenabilă noului regim; se mai dă din cînd în cînd câte ceva prin Fundația Culturală Română pentru o anumită parte a diasporei; Ministerul Culturii mai acordă și el – dar din ce în ce mai rar – căte o subvenție pentru aşa-zisa carte de știință a literaturii, însă nu și pentru cea de literatură. Ca și cum una ar putea exista fără celalătă. Pentru publicarea autorilor de valoare care nu intră în vederea oficialităților, editurile trebuie să se descurce cum pot. Uneori, înalți funcționari de stat (cărora sănătem nevoiți să ne adresăm pentru că o ediție ale cărei costuri depășesc posibilitățile noastre) ne trimit cu dezinvoltură la Soros, care, altfel, e suspectat că ar fi interesat să ne cumpere. Există, ca și înainte de 1989, o ambiguitate de care nu știu cînd vom reuși să scăpăm. Pe de-o parte, „Memorialul durerii” înfățișează ororile din închisorile politice, pe de alta, cărțile celor care au pierit

între zidurile acestora nu pot să fie publicate pentru că statul nu contribuie cu nimic la apariția lor.

În prezent, mă ocup la editură de un volum care cuprinde articolele politice și discursurile parlamentare ale lui Ion Mihalache cu privire la reforma agrară. Până cînd a fost pus textul la punct și a fost cules pe calculator, costurile hîrtiei și ale imprimării s-au dublat și cresc în continuare. Fără o subvenție, cartea va ieși la un preț la care e greu să ajungă la cititorii. Există – chiar și printre oamenii neînregimentați politic – prejudecata că, dacă Mihalache a fost condamnat pentru că era lider țărănist, costurile editării lui ar trebui suportate de PNT-CD și eventual de domnul Corneliu Coposu personal. Ca și cum noul regim ar subvenționa cultura din resursele proprii, și nu din impozitele noastre, ale tuturor. În această accepție, președintele Iliescu ar trebui să le dea bani doar tovarășilor săi de luptă pentru Putere. Si atunci de ce să ne mai mirăm că procedeză aşa?!

Care e, totuși, șansa culturii române în contextul dat?! Cred că, înainte de toate, ea stă în faptul că *tot românul s-a născut poet* și că, orice s-ar întîmpla, împătimiții scrisului nu vor înceta niciodată să scrie și să spere că vor reuși să-și publice cumva cărțile. Dar asta nu este o șansă de invidiat. Ea nu duce la o cultură majoră, care să poată fi luată în considerare în ansamblu. Ca să nu ne încălzim cu iluzii deșarte, dar nici să nu murim de disperare, putem spune că soarta culturii române e greu de prevăzut. În fond, cine ar fi crezut acum cinci ani că Uniunea Scriitorilor va fi înmormînată prin Mircea Dinescu și prin intelectualii cu pretenții aflați în spatele său?! Si cine ar fi putut bănuî că România literară va ajunge să fie salvată pentru o vreme prin generozitatea domnului Ion Rațiu?!

G.A.: Ori de câte ori vine vorba de subvenționarea culturii, diverși demnitari spun: „Ați vrut cultură ca în capitalism și acum vreți subvenții de la stat?”. Ce e fals în această afirmație?

I.M.: În primul rînd, faptul că în capitalism cultura națională nu este lăsată de izbeliște, aşa cum cred tovarășul prim și consilierii dumnealui. În al doilea rînd, cred că prin această întrebare se eludează faptul că ieșirea de sub tutela statului nu s-a produs, ci devine un vis din ce în ce mai greu de împlinit. În condițiile actuale, se pot privatiza cel mult editurile falimentare, fiindcă ele nu și-au sporit capitalul cu care au plecat la drum, ci dimpotrivă, și, ca urmare, salariații lor sănătății în măsură să-l poată acoperi. Cu cît ai lucrat mai mult și ai ajuns să ai un fond de rulment mai mare (care, după cum se știe, nu e tezaurizat în cocoșei de aur, ci în mare parte e conținut în cărțile de pe piață), nu te mai poți privatiza. Fiindcă ești obligat să-ți cumperi singur exemplarele pe care nu le-ai vîndut. Chiar și atunci cînd nu mai pot fi recuperate de la difuzorii la care se află.

Cu toate greutățile pe care le implică trecerea la economia de piață, o editură ca Humanitas poate dovedi cu prinsosință că nu privatizarea distrugе o instituție culturală care se respectă, ci împiedicarea acesteia prin toate mijloacele posibile, ca să rămînă dependentă de noul regim.

G.A.: Credeți că înființarea Culturii Naționale ar putea să agraveze ori, dimpotrivă, să atenueze criza culturii?

I.M.: Ideea înființării unei instituții menite să rezolve problemele esențiale ale culturii naționale, care nu pot fi lăsate pe seama particularilor sau la voia întîmplării, nu este de respins. Dimpotrivă, cred că ar fi un miracol să avem la ora actuală o instituție de tipul Fundațiilor Regale.